

3
D E C A S II.

QUÆSTIONUM
ILLUSTRUM, AD SUP-
plendam Ethicarum quæstio-
num centuriam,

Austarij loco adjectarum.

Quam

DEO ducente & docente

In illustri VVitebergensi Academia,

PRÆSIDE

Viro Clarissimo & Excellentissimo

M. HENRICO VELSTENIO,

Philos. Moralis Prof. Publ.

discutiendam proponit

M. JOHANNES CANUTI FORTHE-
LIUS è Bothnia Orientali Peetsôrensis.

Ad diem 22. Septemb. horis locq; consuetis.

Jovius.

Nihil in hac vita nobilius atq; beatius, quam invicto
animo suæ pariter atq; alienæ fortunæ obviam ire per-
peruisq; beneficentiæ & liberalitatis operibus insita
virtutis famam extendisse.

VViteberga, Typis Johannis Gormanni, An. 1610.

SERENISSIMI

atq̃

POTENTISSIMI

CAROLI IX. SVECO-

rum, Gothorum, VVandalorum, Fin-
nonum; Lapponum &c. Regis supre-
mo in Moscovia exercitus

Duci:

ILLUSTRI ET GENEROSO

Dn. IACOBO PONTI DE-
LAGARDIÆ, L. Baroni in Eekholm,
Dynastæ in Kolcka & Runsa, Domino
& Meccenati meo benignif-
simo,

*Perennem à salutis auctore salutem
& felicitatem,*

*G*ogitanti mihi, Generose Dn. Baro, me-
cœnas maxime, quâ ratione V. G. be-
nevolentia ac beneficentia erga me singu-
lari, in Musarum castris procul à domesti-
cis focus militanti exhibita, aliquid grati-
tudinis loco reponere possem: inciit ali-
quando exemplum villici illius, qui, si rectè memini, Imper-
atori Ferdinando placere quarens, pira & poma ruris sui
honores ipsi obtulit: quæ ab Imperatore, animû magis, quam
muneris dignitatè respiciente, comiter & humaniter excepta
perhibentur. Complacuit mihi idipsum imitari, & subitò mu-
nuscum, vel potius debitum, pro tenuitate mei ingenij pa-
rare studui. Et ut ille pira & poma ruris sui honores;
ita ego hunc ingenij mei qualemcumq. sætum in V. G. si-
num deponere non erubescō. Natura certè hoc me facere ius-
sit: ratio recta idipsum à me efflagitavit. Cui namq. potius
animi meditationes dicanda & consecranda, quam ei cui
jam dicatus & consecratus est animus? Volui certè paucarum
harum pagellarum dedicatione testatam facere debitam pie-
tatem & humilimum animi affectum, quo V. G. multû no-
minibus obligatus sum. Neq. hæc pagellas ingratas fore sin-
gularis V. G. industria & virtus, qua apud omnes bonos
V. G. nomen magnum est, mihi persuadebant. Ut igitur hoc-
ce qualemcumq. meû studium V. G. pro suo in universum litera-
rum literatorumq. ordinem favore & amore, vultu beni-
gno & animo sereno accipere, gratiosè fovere, meaq. studia suo
generosissimo Patrociniò completi dignetur, humillimâ men-
te precor. Ego vicissim debita obsequia & piæ preces pro G. V.
incolumi felicitate & felici incolumitate ex intimis animi
mei recessibus spondeo & promitto. Benè & feliciter ad Nesto-
reos usq. annos V. G. vivat & valeat. VVittebergæ 19. Sept.
Anni 1610.

G. V. observ.

Johannes Forthelius Peersørensis, A. & R.

QVÆSTIO I.

An bona conscientia sit pars felicitatis humanæ?

Dari summum bonum seu humanam felicitatem in 2. dis-
probatum fuit, ut & definitum ex cap. 2. lib. 1. Ethic. Ni-
chom. quod sit operatio animæ rationalis secundum vir-
tutem perfectissimam & optimam in vita perfecta. Si enim
res omnes ad proprium quoddam opus & certum munus sunt
conditæ, in qua earum bonitas & perfectio consistit: ergo &
homo minimè omnium eo sine est generatus, ut somnum dor-
miam Epimenidis, ut ocium agat ignavum, consecetur inerti-
am, sed ut præclaris & honestis actionibus omne tempus
consumat, ut habet Clariss. Dn. Præses in Exercit. Eth.
disp. 2. Et cum teste Ciceron. lib. 5. de fin. & lib. 4. Acad.
quæst. de nulla questione major fuerit inter homines dis-
fensio, quam de ea, quæ quaritur, quenam res sit summum ho-
minis bonum; cujus causam Philosophus 1. Nicom. c. 5. di-
versitatem generum vita esse dicit: omnes à nostro hoc sine
dissentientes (utpote quæ in voluptate, honore aut di-
vitijs & c. summum hominis bonum posuerint) luculentis-
simis rationibus à verò longissimè aberrare demonstratū est.
Hisce præsuppositis querimus: an bona conscientia sit
pars felicitatis humanæ? Est verò bona conscientia ni-
hil aliud quam jucundus & pacatus animi status, qui re-
ctè facta comitatur & consistit in tranquillitate men-
tis & lætitiæ cordis, ut habet Clar. Dn. Præses in Exerc.
Eth. disp. 2. th. 16. *Vel est notitia rectè factorum, quam ho-
mo secum abditam in corde habet, ut eam definit Timp. in
Eth. gen. lib. 1. c. 6. q. 3.* Hanc omnino ad humanam
felicitatem requiri persuademus his argumentis.

1. Quia nemo in hac vita felix est, nisi sibi benè sit conscius.
Nemo autem sibi benè conscius est, nisi secundum virtutem

mora-

moralem agat. Hinc Horatius Lib. 5. ep. 3.

— hic murus ahenensis esto

Nil conscire sibi nullâ pallefcere culpâ.

2. Quia felicitas humana non potest consistere sine tranquillitate animi & quæ cum hac conjuncta est bona fiducia & spe. Illa autem non aliunde, quàm ex bona conscientia oritur. Fidem nobis facit Salomon Prov. 15. ubi inquit, Secura mens quasi jüge convivium. Et D. Augustin. conscientia bene a-
3. et a vitæ multorumq; beneficiorû recordatio jucundissima &c. Et Periander interrogatus quid in minimo esset maximum? respondit: bona mens in corpore sano. 3. Quia mala conscientia est pars miserie humana & à vitio morali pendet. Nam teste Ovid. lib. 5. Fast.

Conscia mens ut cuiq; sua est, ita concipit intra
Pectora, pro facto spemq; metumq; suo.

Et Cic. pro Milon. Pœnam, inquit, semper ante oculos versari putat, qui peccavit. Mala conscientia est mater formidinis & codex in quo quotidiana peccata scribuntur. Chrysostr. in Psal. 50. nec ulla pœna gravior est, ait Isidorus, quàm pœna conscientia. Ergo cum contrariarum sint contraria attributa sequitur bonam conscientiam esse partem felicitatis humanae & à virtute morali pendere. 4. Quia nemo in hac vita felix est, qui in perpetua tristitia & anxietate versatur. Talis autem est, qui sibi male est conscius. Siquidem conscientia mala instar tortoris & carnificis animum hominis intus urit, cædit, lancinat & metu nunquam vacuum esse finit. Scilicet — fataliter angor

Omne nefas sequitur, nec habet mens conscia pacem.

Et Juvenalis Sat. 13. — cur tamen hos tu

Evasisse putes: quos dixi? conscia facti

Mens habet attonitos & surdo verbere cædit

Occultum quatiente animo tortore flagellum.

A 3

Pœna

Pœna autem vehemens, ac multo favior illis
Quas & Cœlitiùs gravis invenit aut Rhadamantus,
Nocte dieq; suum gestare in pectore testem.

bona infimam.
nam.
Cum igitur felicitas humana cum mala conscientia consistere
non possit, sequitur ad illam constitutionem necessario requiri.
Quam ob causam etiam danda opera est Viro bono, ut in o-
mni vita ne ad transversum quidem unguem à recta consci-
entia discedat.

QUÆSTIO II.

An sola sacra Scriptura sit causa exemplaris
virtutis moralis?

*Sine terminorum explicatione, per se quippe notorum, ad
ipsam questionem nos conferimus.* Videtur autem Affir-
mativa hîc potissimum argumentis probari posse.

1. 1. Quia sola sacra Scriptura præcepta p̄ sanctèq; vivendi
tradit, quæ uti Deum authorem agnoscunt, ita immota sunt
veritatis.
2. 2. Quia quicumq; vitam suam instituit secun-
dum præcepta S. S. Scripturæ, is verè probus est virtutisq; mo-
ralis particeps, ut testatur Reginus Propheta in Psalmo suo
1: quo etiam quadrare videtur illud Marci Eremitæ, ubi
inquit: quoties aliquid virtutis feceris, memor sis ejus, qui
dixit, sine me nihil potestis facere.
3. 3. Quia in sacra
Scriptura proponuntur nobis tum virtutum imitandarum,
tum vitiorum fugiendorum exempla.

Hæc, ut ut sint, non tamen simpliciter & indistin-
ctè accipienda sunt. Etsi enim libenter & ex animo fa-
remur solâ sacram Scripturam esse normâ veræ p̄c̄ti-
tatis, ut & moralis virtutis, quatenus homini Christiano
inest, & à Theologo consideratur: aliam tamen esse ra-
tionem ejusdem, prout à Philosopho Ethico considera-
tur, iisque etiam inest, qui sunt Ethnici, neque dum ex
aqua & spiritu regenerati, nobis habemus persuaasissi-
mum

mum. Nam præter sacram Scripturam, causam exemplarem virtutis moralis etiam ὁρθὸν λόγον rectam rationem, hoc est, mentem rectè judicantem de honesto & turpi secundum legem naturæ insitam, voluntatem obtemperantem, doctrinam seu assuefactionem laudabilem, & virtutem in alijs prælucentem agnoscimus. *Et tantum etiam de hac questione.*

QUÆSTIO III.

Quænam sit propria sedes liberi arbitrij
in homine?

*Queritur in hac questione de libero hominis arbitrio, utrum in intellectu; an verò in voluntate resideat? Antequam verò ad hanc questionem aliquid respondeam, operæ precium me facturum arbitror, si prius terminos, in hac questione occurrentes, ab æquivocatione libera vero: nam erroris genitrix fuit æquivocatio semper. Libertatem multis modis accipi certum est. Sumitur namq; 1. ut opponitur servituti, & dicitur de illis, qui nemini servitutis jure sunt subjecti, ut libera civitates hic in Germania. 2. Opponitur coactioni, & accipitur pro eo quod sponte operatur, et si id quidem naturali necessitate eis contingat, liberè tamen & spontè non verò coactè operari dicuntur, ut pisces in mari, aves in aère. 3. Necessitati, & tunc accipitur de ea libertate, quæ cum ratione est junctæ & ab illa oritur ac mutari potest, ut quis vel agere vel suspendere actionem valeat. Plura significata qui cupit, videat Piccolom. grad. 2. c. 30. Atq; hæc ultima est vera & simpliciter dicta libertas, de qua etiam hoc loco quarimus. Definitur autem hæc libertas quòd sit facultas hominis, quâ de oppositis ad ejus actiones pertinentibus ratiocinari: oppositaq; præligere valer, ex parte animæ suæ naturâ rationis compositè prodiens quat. ex materia non pender, hominiquè
Dei*

Dei munere pro sui perfectione tributa. Idem grad. 2.
 c. 40. Hujus libertatis causa efficiens est mens nostra:
 Forma consistit in eo, quod non coactè nec instinctu natura
 ducti, sed propria ratione & consultatione ad finem tendimus
 c. 39. Intellectum accipimus hic non pro habità principiorū,
 sed animi facultate cognoscente voluntati contradistincta.
 Sic etiam voluntatē strictè accipimus hic quat. à Piccol. g. 2.
 c. 22. definitur. quòd sit appetitus mēis tendens ad finem hu-
 manarum actionum à mente ut nobis bonum judicatum. Hi-
 sce ita præceptis ad ipsam rem deveniemus. Quigitur
 pro intellectu pugnant ut sunt Alexander, Ludovicus
 Boecaferta, Portius, Episcopus, Casertanus & alij viri
 celebres, hisce præcipuè telis utuntur.

1. Facultas li-
 bera debet cognoscere: propterea enim dicitur posse opposita,
 quia utrumq; cognoscit. Voluntas, ut quavis facultas appe-
 tens, non cognoscit. Ergo.
2. Libertas ei debet competere cu-
 jus officium est imperare, regnare, præesse, dominari. At hoc
 facultati convenit judicanti & ratiocinanti, non appetenti:
 officium enim appetentis est exequi & implere mandata judi-
 cis præipientis. Ergo. Minor est Philosoph. 3. de animi.
3. Ea vis & facultas, qua libera est, debet esse efficiens, nō autem
 solum mota & patiens: id enim quod movetur, ab alio diri-
 gitur, contrahitur, determinatur. Facultas appetendi est
 patiens, mota, excitata & ducta à cognoscente, Ergo.
4. Voluntas cum sit vis patiens & indifferens non valet ex se de-
 terminari, nihil enim se movet, cum sit indifferens non valet
 sua facultate alterum oppositorum prosequi: ab agente enim
 aequali non manat actio 2. Phys. 4. Averroes.
5. Libertas fa-
 cultati nobiliori convenire debet: indicat enim perfectionem:
 at facultas qua ratiocinatur & cognoscit præstat facultati ap-
 petenti. Ergo.
6. Libertas maxime fulget in ordinatis ad
 finem. Voluntas autem ipsius finis est. Ergo.
7. Authoritates
 adducun-

adducuntur Arist. Platonis Plotini, Alexandri & Averrois, quos qui videre voluerit, poterit legere cap. II. q. 2. Qui pro voluntate stant triplici armorum genere uti consuevere, dictis nimirum scripturæ, autoritate magnorum virorum & firmis rationibus **Quoad primum genus: Producunt c. 15. Ecclesiast ubi ad voluntatem simplicitate & absolute libertas refertur hisce verbis: Si volueris mandata servare, conservabunt te: ac si vellet dicere, non si intellexeris aut alius tradideris, sed si volueris, quâ volitione liberum reliquit homini aut facere velle, aut nolle, quæ libertas in voluntate est posita, ut Clarissimus Iacobus Martini illud dictum in suis centuriis exponit. Item 1. Corinth. 2. expressius hoc ipsum Paulus explicat, inquit: non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis. Quibus verbis nihil clariùs potest dici, quàm libertatem verius ad voluntatem, quàm intellectum accommodari posse.** **2. Autoritas D. Ambrosij lib. 2. de fid. c. 3. Operatur, inquit, prout vult, hoc est, pro liberrimo voluntatis arbitrio, & August. in lib. de lib. arb. & gr. c. 2, revelavit nobis DEUS per scripturas sanctas esse in nobis liberum voluntatis arbitrium.** **3. Ratio desumitur ex collatione indeterminationis utriusque potentie intellectus videlicet & voluntatis. Intellectus enim non est indeterminatus ex se ad assentiendum & dissentendum At voluntas est indeterminata ad quam plurima ipsius objecta, quia evidenter cognitis plurimis bonis non necessariis, ad ultimum finem assequendum potest quodlibet eorum eligere aut rejicere. Et hac ratione voluntas quo ad exercitium movet intellectum, sicut & reliquas potentias in homine: quod probatur inde, quia principium cujusq. active potentie est ex fine; finis verò actuum intellectus continetur sub fine voluntatis: proinde intellectus ad actus suos eliciendos à voluntate moveri debet: ad finem verò libertas rationali crea-**

B

li crea-

li creatura est concessa, nempe ad opera virtutum amplectenda & fugienda vitia. Et hoc si inverteretur, ut libertas magis ad intellectum, quam voluntatem esset referenda, posset homo peccare ante voluntatis consensum, quod est absurdum, juxta illud Augustini: Peccatum si voluntarium non sit, peccati rationem non habet.

Pro quæstionis determinatione notandum, liberum arbitrium esse partim in intellectu, partim in voluntate: & respectu quidem illius monstrantis objectum prosequendum aut fugiendum, nominari arbitrium: respectu verò voluntatis, judicium intellectus sequentis aut repudiantis, appellari liberum. Plura vide apud Iavel, l. 9. Metaphys. quæst. 3. Piccolom. g. 2. c. 43.

QUÆSTIO IV.

An ergo voluntatis electio pendeat necessariò ab ultimo judicio rationis practicæ?

Robertus Bellarminus l. 3. de gratia Dei & lib. arb. c. 8. & 9. docet liberum arbitrium, quod humanarum actionum principijs jure meritoque accēsemus, non tantū à coactione, sed ab omni etiam aliâ necessitate planè liberum esse oportere: & tamen ab ultimo practicæ rationis judicio necessariò determinari. Rationem apponit hanc: *Quia sine justo judicio nulla est electio, nec actio nulla sine objecto. Voluntatis autem objectum est bonum cognitum ac judicatum, quum ignotum nec appeti nec respuì possit.*

Rejiciunt alij, ut absurdam hanc Bellarmini sententiam, quòd ea vim & naturam voluntatis, cujus essentialè proprium est, liberè ferri in objectum suum, ororibus evertat. *Illud enim liberum est, quod objectum cognitum potest recipere vel non recipere. Iam verò si voluntas necessario de-*

riò determinatur ultimo practice rationis iudicio, eiq; subji-
citur; non poterit objectum rejicere vel recipere. Ergo non
erit libera, sed sua jam libertate spoliata.

Pro quaestione determinatione norandum. i. Aliud esse, voluntatem in actionibus suis adjunctam habere rationem; aliud verò, voluntatem à ratione determinari: *Voluntas quocumq; se volverit, semper comitem rationem habet, non quod semper ex ratione, sed quod nunquam absq; ratione moveatur.* Bernhardus lib. de gratia & lib. arbitrio II. Distinguendum inter generale & particulare. *Inest vis illa voluntati, ut velle ac nolle possit in genere.* Scal. Exerc. 307. sect. 25. *at ut particulare quiddam velit vel nolit, necessum est, ut ab alio excitetur.* III. Distinguendum inter actus exercitium & ejus specificati-
onem, quoad illud, *voluntas sua ingenita vi & facultate movet ipsum etiam intellectum*: Quoad hanc, *Intellectus movet voluntatem, non imperando seu cogendo, sed suadendo, quatenus objectum cognitum & judicatum suadet esse eligendum vel negligendum.* Neque tamen trahit aut rapit intellectus voluntatem ad illud bonum amplectendum; sed tantum monstrat intellectus voluntati & proponit hoc bonum, penes voluntatem jam situm est, penitus sequi hoc bonum vel non sequi. Habet in eo libertatem voluntas, & à se ipsa moveretur ad hoc bonum sequendum; Intellectus satis habet objectum monstrasse; applicatio autem voluntatis ad illud objectum quanta est, tota pender à principio & arbitrio interno ipsius voluntatis. Colleg. Connimbr disp. Eth. 4. q. 2. a. 7. 2. Scal. Exerc. 307. s. 25. Barthol. Kerker. in curs. Phil. Disput. 19. q. 13. pag. 550. Hubemajerus in auctar. Eth. 3. q. 2. Timpler. l. 4. Eth. general. q. 3. pag. 398.

QVÆSTIO V.

Vtrum nobilitas est purum putum hominum inventum, an verò in natura fundamentum suum habeat, ita ut qui ex parentibus & majoribus præstantibus sint nati, indolem quoq; obtineant præstantiorem?

Quoad nobilitatem eamq; ex majoribus deductam, sunt qui eam planè nullo habeant loco. Sic enim ratiocinantur 1. Cum primùm nati sumus, naturam omnib. consimilem dedisse faciem, peculiare nihil, æquam parentem esse omnib. nulli novercam, omnes ad felicitatem gigni idoneos, nã eandemq; generis originem habere. 2. Frumentum optimũ judicari, non quod in pulcherrimo agro natũ sit, sed quod commode nutriat & qui venationi studet canes optimos ad vendũ cõparare, non catulos quamvis sint optimo genere. 3. Ex equis quoq; nasci mulos & sæpe humili genere natos homines ad virtutem aptiores propensioresq; videri illis, qui generis sui nobilitatem jactitent, quos sæpe prava animi libido ad omne scelus agat. 4. Qui alteri fortunam aut nobilitatem exprobrant idem facere, quod qui vestes verberant, corpus non attingunt. Ut enim vestes sunt extra corpus: ita nobilitas & fortuna extra nos sunt & in externis bonis numerantur. Quo nomine & Vives inquit: nobilitas quid aliud est, quàm nascendi fors à populi stultitia inducta, ut quæ sæpe latrociniiis quaratur? & Poëta:

Stemmata quid faciunt, quid prodest Pontice longo
Stemmata censeris quid avorum dicere turmas?

Euripides, gravissimus Poëta, inquit, Bonus vir mihi nobilis videtur, qui verò justus non est, licet à patre meliore, quam Iuppiter sit, genus ducat, ignobilis mihi videtur.

His & aliis rationibus fulti nobilitatem spreverunt, eamq; ramenta, rem fictam & præpotentum civium commentum asseruerunt, quorum errorem natura ipsa, si attendant, facile coarguit. Quod

1. Quod si enim ad fructus plures, suaviores, elegantioresque
edendos, multum interest ex qua succus evellatur arbore,
quod si etiam ad indagandam fallendamque seram vel ad e-
andem persequendam non parum facit, quali ex genere canis
suscipiatur: quanto magis ad vitam recte atque ex virtute ge-
rendam refert, ex quibus parentibus natus sis: an ex ijs, qui
nunquam actionem aliquam laude dignam ex se ediderunt,
an his, quos ardens evexit ad aethera virtus. 2. Certa qua-
dam hominum studia & mores pro varia locorum & regio-
num natura ad successionem perpetua hereditate traduci vi-
demus: itaque verisimilius parentes ipsos, quorum pars quo-
dammodo sumus, ad eam rem aliquid, imò multum conferre,
nectant udem valere siue barbara sit, siue Graeca Origo. 3. Cor-
poris accidentia à parentibus in sobolem transferri videmus,
videmus derivari temperamenta, propagari in orbem; quid-
ni ergo & animorum propensiones, quae magna ex parte
temperamentum corporis sequuntur communicari queant?
Non igitur, inquit P. Martyr. clas. 4. loc. com. c. 14. no-
bilitas est res plane externa, siquidem proprietates, notae, &
motus majorum nescio quo pacto ad posteros transferuntur. quae
quamvis in proximis filijs & nepotibus saepe non eminent aut
apparent; vi tamen quaedam retinentur & in alijs posteris
reviviscunt, ita ut in illis spiritus majorum atque impetus,
ad virtutem renoventur. Quemadmodum enim interdum
feri solet, ut post aliquos annos steriles, sequantur alij admo-
dum fecundi, ita nobiles ista familia interdum multos pra-
claros viros tanquam messem copiosam effundunt, interdum
tanquam solum effortum ignavae atque ociosae jacent, rursus
autem postea ad majorem virum ut quodammodo reviviscunt.
Pro solutione contrariorum dicimus. 1. Nos non loqui
de iis, qui tantum majorum suorum virtute nobiles vi-
deri volunt, cum ipsi alioqui sordide, turpiter & obscure vi-
vant

vant. His enim illud Poëta occinimus :

Malo pater tibi sit Therfites, dum modò tu sis
AÆacidæ similis, Vulcaniaq; arma capessas.

Non enim nobis, inquit Lycurgus, Lacedemonios ad tem-
perantiam reducturus, ò cives, nobilitas & ductum ab Hercu-
le genus proderit : nisi omni studio & operâ illa ipsa gesserim-
us, per quæ ille mortaliùm omnium clarissimus & genero-
sissimus extitit & per omnem vitam, quæ honesta sunt, disca-
mus & exerceamus. Plutarch. in Lacon. 2. Eandem qui-
dem omnibus originem fuisse, sed tamen non eandem à pri-
ma origine omnium successionem fuisse secutam: ob regionum
enim consuetudinem, generum vitæ, alimentorum affectio-
num animi & similibus varietatem, varia reddita sunt causæ
proximæ, & propterea varia ex ijs prodierunt effecta. 3. Quod
si nonnunquam secus accidit, si vir probus improbos filios, si
ex vili etiam casula prodit vir magnus, id nihil referre, quo-
niam nos id quod communiter & ordinariè evenit conside-
rare debemus, non quod rarò. Natura enim ut plurimum su-
as leges servare consuevit, secundum quas :

Fortes creantur fortibus & bonis

Est in juvenis est in equis patrum

Virtus, nec imbellem feroces

Prognerant aquilæ columbam. Horat. li. 4. od.

4. Clariss. Dn. Præses in sua politica. Piccol. g. 8. c. 14.

Q U Æ S T I O VI.

Quid sit nobilitas & quotuplex ?

Quæstiones, quas de nobilitate instituimus, utilitate &
fructu carere nullus sibi persuadeat: adolescentes enim ad eam
amplificandam & propagandam alacriores reddunt: senes
qui nobilitatis semina ac formã in semetipsis fulgere inspici-
ant, ejusdem fructus læto animo intuentur in natis: ingenu-
i verò viris cum nobilitas & conditio viri liberi & ingenui
felici

felici nodo juncta sint non possunt non placere. Piccol. grad. 8. c. 14. Dari nobilitatem proxima quaestione probavimus: consequens est, ut quid & quotuplex eadem sit dispiciamus. Socrates qui ἀνδρῶν ἀπαρτῶν τοσούτων ἔσφατῆσθαι ἔφη Apollinis oraculo dictus, cuiusdam sciscitanti quid esset nobilitas? anima, respondit, & corporis bona temperies; quo responso innuere voluit, veram nobilitatem neutiquam in generis splendore, sed virtutis fulgore consistere. Aristot. in lib. de nobilit. citante Stobæo, nobilitatis naturam & conditionem sic explicat, esse virtutem generis, & alicujus familia congruentem quandam facultatem procreandi viros ingenuos, ad virtutem faciles, multorum & ad minus trium successione confirmatam. Sed ut melius quid nobilitas sit, intelligamus cum Piccol. grad. 8. c. 16. & Clariss. M. Jacob. Martini in cent. eam quadruplicem facimus, quarum 1. divina, quæ est elevatio gradus & natura rei ad Deum, accessio ad illum, ut creaturis licet, cujus nobilitatis caput & princeps est Deus. Hinc D. Hieronymus ad Celantiam scribit: Sola apud Deum libertas est, non servire peccatis. Sola apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus. Quas autem virtutes intelligat, exponit alibi, ubi in hæc verba prorumpit: ille apud Deum est potior, non quem nobilitas generis, nec quem dignitas seculi, sed quem devotio fidei & sancta vita commendat. 2. Nobilitas moralis est, quæ nihil est aliud quàm habitus virtutis more & assuetudine comparatus. Hac nostra propria censenda est. Nam (ut Ovidius ait) quid imaginibus, quid avitis Atria, quid pleni numerofo consule fasti (sulta triumphis Profuerint? si vita labat, perit omnis in illo, Gentis honos, cujus laus est in origine sola. Hanc Euripides intelligit dum scribit: Bonus vir mihi nobilis videtur, qui verò justus non est, licet à patre meliore, quàm Juppiter sit, genus ducat, ignobilis mihi videtur.

3. Natu.

3. Naturalis est quam etiam superius ex Aristotele defini-
vimus. Hac à Grecis nuncupatur ἐὶ γένεια, qua non in uno ali-
quo individuo ut moralis, sed in continuata serie plurium
consideratur. De hac ita scribit Piccolomin. loco nota-
to: Nonnulli sunt natura nobiles, qui vel ob pravam educa-
tionem vel ob aliud labūt in vitia nobilitatisq. morum ex-
peries inspicuntur; quibus tanquam sterilibus plantis, tan-
tum abest, ut nobilitas nature sit ornamento, ut potius sit
dedecori & infamie, vel rectius illi sunt dedecori no-
bilitate sua familia: nec propterea perit nobilitas sui
generis, qua adhuc servat facultatem generandi alios, qui
sunt ad honesta proclives. Si autem eveniret, ut ex nobili ge-
neris filius oriretur ad vitia proclivis, in eo profectò nō serva-
retur nobilitas generis, sed desineret, desineret dico in eo non
tamen in universa familia: ut enim unus non parit nobili-
tatem naturalem sui generis, ita nec unus solus jam partem
evertit & extinguit. Hæc nobilitas duplex est, una que
 competit uni familie comparata cum altera, & dicitur pri-
 vata: altera est regionum & urbium, que publica nuncupa-
 tur. 4. Demum est nobilitas fortuna externa quadam
nobilitatis imago in bonis fortuna resurgens. Quærimus
igitur de novo: QUÆSTIO VII.

An divitiæ nobilitent?

Diximus, pro ratione nostri instituti, de quadruplici no-
 bilitate. Sciendum autem est ex conspiratione horum quatu-
 or graduum exactissimam & perfectissimam nobilitatem
 consurgere, cujus semen & spiritus est nobilitas divina, ma-
 teries nobilitas natura, forma proxima nobilitas morum, in-
 strumentum & externus fulgor nobilitas fortuna. Sed ad que-
 stionem. Si vulgi valeret iudicium certè affirmativa ad-
 mittenda esset: illud enim ut omnem felicitatis punctū, ita
 etiam nobilitatem in divitijs positam esse censeret, ut testatur
 Plutar-

Plutar. dum ait: *quid aliud nobilitatem esse censemus quam opes antiquas aut veterum gloriam?* Et Hier. *nobilitas mundi nihil aliud est, quam inveterata divitia.* Hinc Simonides interrogatus *quis esset nobilissimus?* respondit, *eum qui ex majoribus longo tempore locupletibus natus est.* Huc & illud trium pertinet vulgi dictum: *nobilis est ille, quem sua nobilitat villa.* Quare pauperi apud Romanos non licuit senatum ingredi; postquam Servius ex censu legit senatores: uti Ovid. 1. Fast. conqueritur:

In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias, pauper ubique jacet.

Et Cicero ad Atticum *queendam senatu motum scribit, quod censum non complevisset.* Verum hanc sententiam omnes saniores jure meritoque, rejiciunt. 1. *Quia divitiæ etiam cadunt in personas sordidas, turpes, infames & viles, quibus dignitatum portæ merito clauduntur.* 2. *Nobilitatem oportet esse de genere verorum bonorum, atque opes & divitiæ vix collocandæ sunt inter bona, quod perinde sint ut illius animus, qui ea possidet: qui uti scit, ei bonæ, illi qui non utitur rectè, malæ.* 3. *Neque paupertate nobilitas extinguitur, quandoquidem & Plinius in lib. de vir illust. Scaurum simul vocat nobilem & pauperem, & Tacitus Cottam nobilem quidem sed egentem.* Pro pleniori quæstionis determinatione distinguendum. 1. Inter essentiam nobilitatis & ejus ornamentum: *Divitiæ sunt quidem ornamentum nobilitatis, siquidem omne bonum bono editum facit illud præstantius Aristoteles 10. Nic. c. 3. sed non sunt de essentia nobilitatis, seu nobilitatem non afferunt.* 2. Inter nobilitatem popularem, quæ nititur genere & divitijs: & inter nobilitatem propriè ita dictam, quæ nititur virtute cum parentum tum propria. Clariss. Dn. Præses in sua Politic.

QUAESTIO VIII.

C

An

An ergo sola virtus nobilitet, ut qui ab ea sic satis instructus fuerit, statim se nobilem profiteri possit?

Fuerunt quondam in Poëtis, & etiam Philosophis, præsertim Stoicis, qui ex sola virtute nobilitatē æstimârunt: unde illud Iuuenalis: Sat. 8.

Tota licet veteres exornent undiq; ceræ

Atria, nobilitas sola est atq; unica virtus. Et Horat. ex mente Mecœnatis referre negat quali sit quisq; parente natus, dum ingenuus. Sic & Seneca ep 44. non facit inquit, nobilem atrium plenum fumosis imaginib. nemo in nostram gloriam vixit, nec ante nos quod fuit nostrum est. Animus facit nobilem, cui ex quacung; conditione supra fortunam licet surgere. Et in Hercule furente, qui genus suum laudat aliena laudat

Nam genus & præavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto. Ovid, ad Pison.

Hinc Hostiensis istam generis nobilitatem vocat nobilitatē stercoris: & Galen. in exhortat. ad bonas art. comparat numismati, quod in sua Rep. tantum valet, in alienâ ad alterinum est. Propterea Tullius Hostilius apud Haliarnas, lib. 3. & Liv. lib. 1. singulari laudē vertunt suis Romanis, quod nullâ alia in re, quam virtute nobilitatem colloscent: & de Turcis hodieq; constat, quod nullâ ab illis habeatur nobilitas, nisi quam ipsa facta pepererunt, ut testatur Busbequius in ep. de Legat. Turca.

Pro quæstionis determinatione: 1. distinguimus inter nobilitatem naturalem & moralem: de hac locuti sunt Philosophi & Poëta adducti. Proinde duæ hæ sententiæ, ex genere & virtute nobilitari, non sunt contrariæ; sed sibi invicem subordinantur. 2. Quemadmodum gradus Doctoris & Magistri conferri debent propter eruditionem, nec mota men pro doctore & Magistro se venditar

ditare debet, nisi renunciatus ab eo, qui rei illius habet potestatem; ira nec ex virtute quisquam nobilis est nisi declaratus consensu ejus, cujus ea est potestas. *Clariss. Dn. Praeses in Praelect. Polit.*

Quaestio IX.

Uter ergo qui ex genere, an qui ex propria nobilitatur virtute, praefendus?

Johannes Hunniades Hungarici regni administrator, cum misisset ad Huldericum Siciliae comitem, ut ad se veniret in castra, plane noluit & ad se missis respondit: non ego Comes & princeps & tam nobili familiam natus ad te veniam hominem novum & nostram aetate nobilitatum. Quod cum accepisset Johannes: non ego, respondit, tuis majoribus, sed tibi me confero: quanquam ne illis cedam, qui pugnando pro Christiana religione nobilitatus majus lumen posteritati meae comparavi, atque in te, Siciliensis comitatus turpiter extinguitur: ita in me domus Nistriensis exornatur. Aeneas Sylvius de dict. Sigisf. & Fred. imperat. Ita nempe partium decertatio semper fuit an ejus qui ex genere, an qui ex propria virtute nobilitatur, major sit dignitas. Pro cujus quaestione nos distinguimus. Si enim nobilis genere paternam virtutem imitetur & istam nobilitatem ex genere deductam novam virtute adauget, jure meritoque praefendus est illi, qui ex propria nobilitatur virtute. 1. Quia hic verum nobilis cum virtute parentum seu generis splendore, tum virtute propria. 2. Quia non minor est virtus, quam quaerere partem tueri. 3. Nobilitas tanto major, quanto plus inveterascit. 4. Nobilitas nova, novum dignitatis gradum adjicit, hoc est, propria virtus novum gradum adjicit virtuti parentum. Proinde sicut & illi, qui virtute sunt pares, praefertur ille, qui ex honestiori familia est ortus: ita nobilis cum genere tum propria

pria virtute præfertur illi, qui ob propriam virtutem nobilis
declaratur Clariss. Dn. Præses in Polir. & Keckerman.
disp. 22. curs. Philosophici.

QVÆSTIO X.

Cur multi ex parentibus virtute claris orti degenerēt ?

Notum est Græcorum proverbium ἀρετῶν ἰσῶων τε-
νωρ ἀναστα, cujus causas hac questione venari conabi-
mur, questio certè, si ulla alia, dignissima juxta & amplissi-
ma. Et quis est negligentia tam supina, qui non dispicien-
dum existimet, qui fiat, quod parentes optimi pessimos, sapi-
entissimi stultissimos, felicissimos miserrimos liberos suscipiant
& relinquunt ? Miramur cur frumentum in avenam abeat,
cur in lolium degeneret, scrutamur. Si hoc verum, uti verissi-
mum est, cur etiam non hujus indignissima ἀταξίας latentes
causas eruere volumus ? Sed ad questionem. Nobilium fi-
lios à paterna & avita virtute degenerasse notius est,
quàm ut probatione indigeat. Historias si consulere vo-
luerimus tam sacras, quàm profanas, exempla multò faciliùs
colligi, quàm eligi possunt. Non jam è sacris mentionem fa-
ciam Adami qui Cainum parricidam & patria desertorem
religionis suscepit. Non Nohe qui Chamum ad sua nudita-
tus ignominiam genuit. Non Isaaci qui Esauum fratris jura-
tum hostem pertulit. Non Jacobi qui quot habuit filios, tot
plagiarios, incestos, homicidas, si duos saltem exceperis, ha-
buit. Non Moysis qui liberos inertes, ignobiles, obscuros pro-
feminasse scribitur. Non Davidis, cujus ades Absolon frater-
no sanguine respergit, patrem bello petijt, regno exiit, nover-
cas constupravit, & hoc unum vi nefaria molitus, fraude
sceleratè machinatus est, ut parentem & imperio privaret &
vita spoliaret. Hec omnia silentio dat à pratervehor operà. A-
liunde paucula quedam in scenam producam. Cyrus, nulli
propè regum vel pietate vel clementia vel animi magnitudi-
ne

ne vel rerum gestarum gloria vel potētia secundus fuit. Is Cambysen filium & successorem habuit, cuius in Deum impietas, in cognatos immanitas, erga subditos universos crudelitas multis nobilitata sceleribus ad omnem usq. posteritatem dimanavit. Atheniensium Resp. magnos olim tulit viros, quos inter facile ducere familiā & principem tenere locū, Periclem, eloquentia & magnanimitate: Themistoclem prudentia & fortitudine: Aristidē justitia & moderatione, nemo est, qui inficias ire possit. At quibus, queso, liberis vita lapsa tradiderūt? Pericles Paralū & Xantippum stupidos & fatuos Themistocles Cleophanū degenerem & improbum: Aristides Lysimachū inertē & obscurū reliquit. Ad Augusti familiā nos convertamus, quae pro dolor hujus ditionis vias viva exempla nobis exhibet. Et quidem hāc in domo, quae nuntio probē terrarum orbem temperabat, admiranda virtute & inusitata felicitate praestiterunt. Octavius Augustus, Drusus & Germanicus. Augustus Laudatissimus ille Princeps & Monarcha, Julias habuit & filiam & nepotem, projectissima impudicitia & procatissima libidinis mulierculas. Agrippam nepotem sordidum, ferocem & intractabilem. Drusus verō privignus Augusti pacis & belli artibus insignis, prudens, fortis, strenuus & felix, filium habuit Claudium Imperatorem hebetem & stolidum, inertem & ignavum, in visum subditis, odiosum exteris, despectum universis. De Germanico quid dicam? Is propter eximias corporis dotes animiq. virtutes omnes sibi cives tanta benevolentia conciliārat, ut quoties ē provincijs ad urbem se reciperet, omnis sexus, aetas, ordo, Pop. Rom. ad vicesimum usq. Lapidem sese effunderet. Filium habuit Caligulam, nepotem ex filia Neronem: non homines, sed mera hominum monstra, prodigia, portenta. De Constantini re & nomine Magni filijs jam nihil dicam & sexcentis alijs, quorum facinoribus re-

ferti sunt omnes historicorum libri: ad causas hujus avoquaxias
veniam. Possunt autem illæ ex duplici fonte defumi,
Theosophiâ nimirum & Philosophiâ: Illas, cum non sint
nostri fori, omittimus; has prosequimur. Philosophicæ causæ
sunt duplices: Physicæ & morales: Nam non solâ natu-
râ bonos homines effici omnium scriptorum consensu receptum
est. Habilem quidem natura facit, non dat habitum, inclinât
non cogit, cui nisi doctrinæ & præcepta magistra morû Philoso-
phiæ præstò sint, quid mirum si plerumq. præcepta ad malum a-
gatur. Plutar. ex Xenophonte in opusc. pro nobil. Hac
de re hunc in modum loquitur, quod homines qui alioqui sunt
nobiles & virtuosî aliquando vel opum ac divitiarum vel
pulchritudinis gratiâ, ignobilem & non bene moratam ux-
orem sibi adjungant, quæ ut conjunctissimum quoddam est in
generatione filiorum principium, ita validissimum est ad na-
turam earundem depravandam, si sit mala. Et hæc est pri-
ma causa Physica. 2. Est incommoda & immatura ætas:
non enim omnis ætas generationi apta, est, saltem perfectæ.
Cœli soliq; constitutio munis felix & salubris. Neg-
eæ causæ quas enumerat Levin. Lemn. in lib. de occult.
nar. miraculis minoris sunt momenti, sed cum à castissimis
studiosorum auribus non nihil sint aliena, easdem afferre no-
bit. Consulat Lemnium qui volet. Morales quod attinet
causas, de ijs hunc in modum verba facit Arist. lib. 7. Po-
lit. c. 15. Ut corpus hominis prius gignitur quam anima, &
pars anima rationalis expers, vel appetitus priusquam mens
& ratio: sic primis illis temporib. ætatis, sensu duntaxat vivi-
mus, mens & ratio per seipsa non expergiscitur, nisi externus
qui clamat præceptor adsit. Ut autem bene propensus atq; af-
fectus à patre profluxerit, appetitus, tamen est atq; rebus cadu-
cis & corporeis, quæ natura suæ conveniunt, facillè movetur.
Quid mirum igitur, si tenerior illa ætas nullis suffulta admi-
nistris

uniculis in contrariam naturam suam partem flectatur? si appetitus consuetudine ad malum conversus (ad utramque enim partem se convertendi facultatem habet) proba institutione atque educatione non cohibitus tantas postea viresumat, ut adultus etiam atque exorto rationis lumine, ipse tamen adhuc sibi vendicet principatum? Inter causas itaque morales hujus calamitatis, locum sibi primum jure vendicat (ut modo ex Philosopho intelleximus) educationis ratio propostera, de qua libet usurpare Comicum illud: ut quisque filium suum vult esse, ita est. Et blanda patrum segnes facit indulgentia natos. Item: qui non vetat peccare cum possit, jubet. Si n. puerus a teneris, quod ajunt unguiculis facere libeat: quicquid libet. Si parentes, nurrices domestici ne hiscere quidem, nisi ad ipsorum nutum audeant: certè flexus & motus animorum in gyrum rationis ducere, cupiditates reprimere, libidines cohercere, perturbationes, edomare, ne adulti quidem & viri poterunt. 2. Causa est quod bonam ætatis partem liberi in gynæceis inter ancillulas, inter amiculas, inter matres educantur muliebriter, molliter, lautè, delicatè, ut sexu quidem viri sint, sed animo feminis languidiores. 3. Præceptorum flagitiosa ut mollissimè dicam indulgentia. Ita siquidè comparatum est, ut magistrorum plurimi heroinarum gratiam aucupentur, discipulorum captent benevolentiam, premia sperent, mercedem paciscant ut olim si adoleverint, solvendam. His ut potitur omnibus: nihil non ferunt, nihil non permittunt alumnis: ociari, stertere, perorare, alea ludere, amori operam dare, nihil pietatem nihil studia literarum facere, omni virtuti longum valedicere: neque hæc solum tolerant, sed etiam mtequunt, occultant, palliant, excusant. Alij qui non nihil meliores si paululum discipuli profecerunt: Dii boni quos claudre excitant. Novit alumnus discrimen inter oves & ova: absolutus est grammaticus. Prædicabilis esse didicit, optimus est dialecticus.

Genera

Genera causarū in Rhetoricis hasitanter resistare potest, orator est disertissimus Cicerone eloquentior &c. Denig, non infrequens est & tertium illud praeceptorum genus, qui quae non probanda vident quidem & dolent, auct̄ corrigere sed emendare non audent. Sciunt quae didaxer̄a Lino fuerint persoluta. Sciunt quid evenerit Seneca, qui ob plagas quas Neroni puero inflixerat, postquam ille lupi catulus adolevisset, in labro aquae calidae venas secare passus interiit.

4. Accedit, quod Cornicus inquit, apud magnates primas tenere assentatorem, secundas Sycophantam, tertias malitiosum. Ut enim musca circa culinas volitant & caenaculorum parietibus adherescunt: ita parasui non nisi locupletiores, nobiliores consectantur adolescentes. Quid autem facilius his mastigis, quam adolescentes rerum imperitos, sensim ad turpissimorum scelerum & gravissimorum malorum precipitia vel invitos abducere. Cū itaq; tot apud magnos viros educationis impedimenta sint, quis porro ἀδελφῶν ἡρώων τέτρα πηματα esse mirari poterit? Et sic huic quaestioni cum Deo finem imponimus.

COROLLARIA.

- I. Cur nobiles accuratiore indigeant educatione?
- II. An ad vitam rectè instituendam magis conferat nobilitas, an potius congruens educatio?
- III. An parentum vitia quoque in filios transeant?

Τῶ. θεῶ. δεξ.

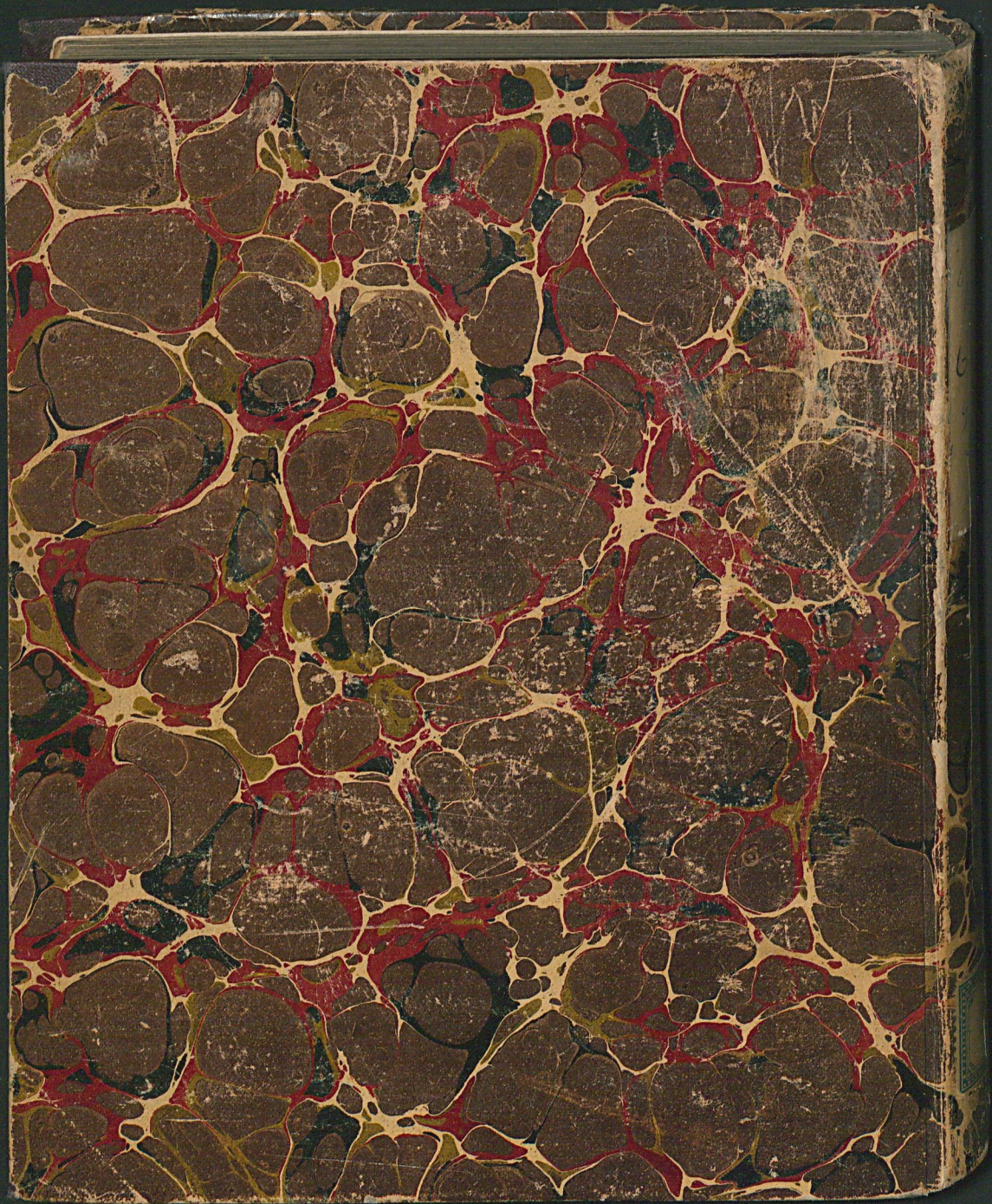

X2677027

VD 17

3

C A S II.

TIONUM

TIUM, AD SUP-
 thicarum quæstio-
 centuriam,
loco adjectarum.

Quam
 ente & docente
itebergensi Academia,
 RÆSIDE
mo & Excellentissimo

CO VELSTENIO,

Moralis Prof. Publ.
ciendam proponit

S CANUTI FORTHE-
 ia Orientali Pectsoërensis.
semb. horis locoq; consuetis.

Jovius.
 obilius atq; beatius, quam invicto
 q; alienæ fortunæ obviam ire per-
 æ & liberalitatis operibus insitæ
 ndisse.

is Johannis Gormanni, An. 1610.

